

IP-oikeudet

Omaisuuutta on kahdenlaista

Ihmiset ja yritykset omistavat erilaisia **tavaroita**, joita suojataan varkailta laittamalla ne lukkojen taakse.

Esimerkiksi pyörä, auto, työkalut, tabletti ja kännykkä.

Ihmisillä ja yrityksillä on myös arvokasta omaisuutta, jota ei voi nähdä eikä koskettaa. Tätä kutsutaan **aineettomaksi omaisuudeksi**.

Esimerkiksi keksinnöt, brändit, uusi design sekä erilaiset luovat teokset, kuten sävellys, runo, elokuva tai tietokoneohjelma.

Omaisuuutta on kahdenlaista

Aineetonta omaisuutta ei voi lukita.
Sitä suojataan luvattomalta käytöltä
IP-oikeuksilla eli esimerkiksi

tekijänoikeudella

tavaramerkillä

mallioikeudella

patentilla

Tavaramerkki

Nimi, logo

Mallioikeus

Tuotteen ulkonäkö, design

Patentit

Uudet tekniset ratkaisut

Tekijänoikeus sisältöihin

Lehdet, kirjat, videot, musiikki

Käsitteitä

Tekijän- ja teollisoikeuksista käytetään lyhenteitä **IP-oikeudet** tai **IPR**.

IPR on lyhenne englanninkielisistä sanoista *Intellectual Property Rights* ja sillä tarkoitetaan kirjaimellisesti henkisen omaisuuden oikeuksia.

Tekijän- ja teollisoikeuksiin viitataan usein myös **aineettomina oikeuksina, immateriaalioikeuksina** tai **henkisenä omaisuutena**.

Esimerkiksi keksinnöt, brändit, uusi design sekä erilaiset luovat teokset, kuten sävellys, runo, elokuva tai tietokoneohjelma

Tekijän- ja teollisoikeudet ovat aineetonta omaisuutta.

Niitä ei voi koskettaa, mutta ne voi omistaa.

IP-oikeudet

tai IPR (Intellectual Property Rights)

Tekijänoikeus

Teollisoikeudet

Tekijänoikeus

Lähioikeudet

Tavaramerkki

Mallioikeus

Patentti

Tekijän- ja teollisoikeudet ovat aineetonta omaisuutta.
Niitä ei voi koskettaa, mutta ne voi omistaa.

Mihin IP-oikeuksia tarvitaan?

IP-oikeuksien tarkoituksena on synnyttää ja suojata innovaatiota ja luovuutta.

Tekijän- ja lähioikeudet mahdollistavat luovan työn tekemisen ammattimaisesti.

Ilman niiden suojaa harva olisi valmis kirjoittamaan kirjaa, tuottamaan musiikkialbumia tai elokuvaa tai perustamaan TV- tai mediayhtiötä.

Teollisoikeudet ovat puolestaan tärkeitä työkaluja yritysten tuotekehityksessä ja markkinoinnissa. Ne edistävät uusien yritysten syntymistä ja luovat työpaikkoja.

Esimerkiksi ilman tavaramerkkejä, mallioikeutta tai patenttia olisi tuskin olemassa tunnettuja tuotemerkkejä tai keksintöjä.

Yritysten tai yksityishenkilöiden ei olisi kannattavaa panostaa tuotekehitykseen tai uuden luomiseen, jos kuka tahansa voisi luvatta hyödyntää kehitystyön tuloksia.

Tekijänoikeus

Mitä on tekijänoikeus?

Suojaa omaperäisiä teoksia eli tekijän persoonallisia luovan työn tuotoksia.

- Esimerkiksi sävellykset, elokuvat, maalaukset, kirjoitukset, näytelmät, valokuvat sekä tietokoneohjelmat ja -pelit.
- Voidaan tehdä millä tahansa tavalla ja tekniikalla. Laadulla tai taiteellisuudella ei ole merkitystä.

Mitä on tekijänoikeus?

- Suojaa vain teoksen ulkomuotoa.

Teoksen sisältämä idea, juoni, aihe, tietosisältö tai tekotapa ei saa suojaa. Niitä saa hyödyntää vapaasti.

- Antaa tekijälle oikeuden päättää, miten hänen työtään saa käyttää.

Tietyissä tilanteissa laki sallii toisen teoksen käytön. Esimerkiksi kuka tahansa saa kopioida teoksen omaan yksityiseen käyttöönsä, ottaa teoksesta sitaatteja ja käyttää teosta parodiassa ilman tekijän lupaa.

- Syntyy teoksen luoneelle ihmiselle (tai ihmisille), jota kutsutaan tekijäksi.
- Voimassa Euroopassa 70 vuotta tekijän kuolinvuodesta.

Mitä on lähioikeus?

Lähioikeuksilla suojataan eräitä teoksia lähellä olevia muita aineistoja.

- Esimerkiksi teoksen tai kansanperinteen esitykset, ääni- ja kuvatallenteet, radio- ja televisiolähettykset, teoskynnyksen alle jäävät valokuvat, lehtijulkaisut, tietokannat ja luettelot.
- Lähioikeuksia on esittävillä taiteilijoilla, musiikki- ja elokuvatuottajilla, valokuvaajilla, luettelon ja tietokannan valmistajilla, radio- ja televisioyrityksillä sekä lehtijulkaisun kustantajilla.

Mitä on lähioikeus?

- Suojaa usein investointeja. Suojan saaminen ei edellytä omaperäisyyttä.

Esimerkiksi linnunlaulua sisältävän äänitteen tuottajalla on siihen lähioikeus.

- Kohdistuu usein samoihin sisältöihin kuin tekijänoikeus.

Esimerkiksi elokuvateokseen tai äänitteeseen kohdistuu rinnakkain tekijöiden ja esittäjien oikeuksia sekä tallenteen tuottajan oikeus.

- Lähes saman sisältöinen kuin tekijänoikeus; myös tekijänoikeuden rajoitukset soveltuvat.
- Merkittävin ero tekijänoikeuteen on lyhyempi suoja-aika.

Tekijänoikeuden sisältö

Taloudelliset oikeudet

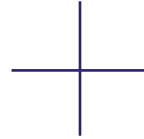
Suojaavat tekijän ansaintamahdollisuutta

Kappaleen valmistaminen

Tekijä saa päättää, saako teoksesta **valmistaa kappaleita**, esim. painamalla tai monistamalla kirja. Myös teoksen lataaminen itselle netistä on kappaleen valmistamista.

Yleisön saataville saattaminen

Tekijä saa päättää, saako esimerkiksi valokuvan **julkaista** somessa. Myös teoksen **lataaminen** nettiin tai suoratoistaminen netissä yleisölle on saataville saattamista.

Moraaliset oikeudet

Suojaavat tekijän kunniaa

Isyys oikeus

Tekijän **nimi mainittava** teoksen käytön yhteydessä

Respektioikeus

Teosta **ei saa muuttaa** sitä loukkaavalla tavalla. Teosta ei saa saattaa yleisön saataviin tekijää **loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.**

Kertaus opitusta (tekijän- ja lähioikeudet)

1. Vain luovan työn tulos voi olla teos.
Kyllä vai ei?
2. Tarvitsen luvan kirjailijalta,
jos siteeraan hänen tekstiään.
Kyllä vai ei?
3. Myös näyttelijöillä ja elokuvan
tuottajalla on tekijänoikeuslakiin
perustuvia oikeuksia.
Kyllä vai ei?
4. Useammalla ihmisellä voi olla
oikeuksia musiikkikappaleeseen.
Kyllä vai ei?
5. Saan vapaasti kopioida lempibändini
laulun sanoja ja laittaa ne nettiin.
Kyllä vai ei?
6. Teoksen käyttö vähän
arveluttavassakin yhteydessä
on ok, kunhan ei mainitse
tekijän nimeä.
Kyllä vai ei?

Teollisoikeudet

Mitä ovat teollisoikeudet?

Työkaluja, jotka auttavat suojaamaan ja hallinnoimaan tavaroita ja palveluita.

- Lähes kaikkiin arjessa käyttämiimme tavaroihin ja palveluihin liittyy tavaramerkki, mallioikeus, patentti tai muita teollisoikeuksia.

Mitä ovat teollisoikeudet?

Teollisoikeudet varmistavat, että tavaroiden ja palveluiden kehittäjät voivat hyötyä tekemästään kehitystyöstä.

- Esimerkiksi yritys voi kieltää kilpailijoita käyttämästä omistamaansa tavaramerkkiä, tavaran muotoilua tai teknistä keksintöä ilman lupaa.
- Yritys voi myös myydä niihin käyttöoikeuksia eli lisenssejä.
- Teollisoikeudet nostavat yleensä tuotteen arvoa ja kiinnostavuutta.

Teollisoikeuden saa hakemalla rekisteröintiä Suomessa Patentti- ja rekisterihallituksesta (PRH).

Erilaisia teollisoikeuksia

Tavaramerkki suojaa tavaran tai palvelun nimen, logon tai muun tunnuksen, kuten iskulauseen tai äänen. Muut yritykset eivät saa käyttää samanlaista merkkiä omissa tuotteissaan ilman lupaa.

- Tavaramerkki auttaa erottamaan tavarat ja palvelut toisistaan, esimerkiksi keksit kaupan hyllyllä, viihdettä tarjoavat suoratoistopalvelut, lentoyhtiöt tai hampurilaisravintolat.

Mallioikeus suojaa tavaran muotoilua eli designia. Yritys voi kieltää muita hyödyntämästä kaupallisesti samanlaista muotoilua.

- Kun tuotteen muotoiluun on käytetty aikaa ja rahaa, on vain reilua, että siitä voi myös hyötyä taloudellisesti.
- Mallioikeus suojaa sitä, miltä tuote näyttää. Se ei suojaa tuotteen sisältämiä teknisiä ratkaisuja.

Erilaisia teollisoikeuksia

Patentti suojaa uusia keksintöjä, esimerkiksi uudenlaista pyörän lukkoa tai lääkettä. Muut eivät saa hyödyntää keksintöä kaupallisesti ilman patentin omistajan lupaa.

- Patentin omistaja voi ansaita rahaa myymällä keksintöään muille. Näin hän voi kehittää taas uusia hyviä keksintöjä parantamaan meidän kaikkien elämää.

Keksintö on olemassa olevan ongelman tai tarpeen uusi tai yllättävä tekninen ratkaisu.

Kertaus opitusta (teollisoikeudet)

1. Mitä tavaramerkkejä tiedät?
A) tavaroilla
B) palveluilla
2. Patentin saa automaattisesti, kun keksinnön ottaa käyttöön.
Kyllä vai ei?
3. Yritys voi tienata rahaa tavaramerkillä/patentilla.
Kyllä vai ei?
4. Hyvä tavaramerkki voi kasvattaa tuotteen tai palvelun arvoa.
Kyllä vai ei?
5. Mallioikeus suojaa tuotteessa olevia uusia toimintoja/teknisiä ratkaisuja.
Kyllä vai ei?
6. Mallioikeus suojaa vain tavaroiden ulkomuotoa.
Kyllä vai ei?

IP-oikeuden loukkaukset

Mitä on piratismi?

Nettipiratismia on elokuvien, tv-sarjojen, musiikin, urheilu-lähetysten tai muiden sisältöjen luvaton jakaminen internetissä.

- Esimerkiksi torrent-palveluissa, laittomissa IPTV-palveluissa tai muilla luvattomilla suoratoistosivustoilla.

Fyysistä piratismia on esimerkiksi musiikista, elokuvista tai peleistä luvatta tehtyjen tallennekopioiden valmistaminen ja myyminen.

Mitä on piratismi?

- Taustalla usein järjestäytyntä talousrikollisuutta.

Piratismi voi johtaa rangaistukseen tekijänoikeusrikoksesta. Seuraamuksena tyypillisesti myös korvausvelvollisuus ja luvattomien teoskappaleiden hävittäminen.

- Piraattipalvelut eivät maksa mitään käyttämistään sisällöistä, mutta niiden ylläpitäjät voivat saada suuria summia mainostuloja tai asiakasmaksuja.
- Vaarantaa luovien alojen tekijöiden ja yrittäjien ansaintamahdollisuudet, kaventaa laillista tarjontaa ja vähentää valtion verotuloja.

Mitä ovat tuoteväärennökset?

Tuote, johon on ilman lupaa liitetty toisen yrityksen tavaramerkki tai siihen sekoitettavissa oleva merkki.

- Myös tuote, joka luvattomasti imitoi mallioikeudella suojattua ulkomuotoa. Niin sanotut replikat ja dupet (duplicate, kopio) ovat usein tällaisia.

Mitä ovat tuoteväärennökset?

- Tuoteväärennökset ovat usein heikkolaatuisia ja valmistettu kyseenalaisissa olosuhteissa; taustalla usein järjestäytynyttä talousrikollisuutta.
- Saattavat sisältää myös terveydelle haitallisia tai myrkyllisiä aineita. Lääkeväärennökset, väärennetyt varaosat ja elektroniikkatuotteet saattavat olla jopa hengenvaarallisia.
- Tuoteväärennösten myynti voi johtaa rangaistukseen teollisoikeusrikoksesta. Seuraamuksena tyypillisesti myös korvausvelvollisuus ja väärennettyjen tuotteiden menettäminen.

Kertaus opitusta (piratismi ja tuoteväärennökset)

Piratismi

Millaisia vaikutuksia piratismilla on luovan alan tekijöihin ja yrityksiin?

Tuoteväärennökset

Millaisia riskejä liittyy tuoteväärennöksiin?